

MOLIYAVIY SAVODXONLIK

Elov Olimjon Komilovich

Navoiy davlat pedagogika instituti “Geografiya va iqtisodiy bilimlar asoslari”
kafedrası o‘qituvchisi.

Xolboyeva Marjona Azizovna

Navoiy davlat pedagogika instituti maktab menejmenti 3-kurs talabasi

Pirmamatova Nozima Komiljon qizi

Navoiy davlat pedagogika instituti maktab menejmenti 3-kurs talabasi

E-mail: mr.olimdjon@gmail.com

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolaning maqsadi hozirgi zamonda keng tarqalgan moliyaviy savodxonlik tushunchasini ochib beradi. Olimlar, siyosatchilar, moliyaviy ekspertlar va iste'molchi himoyachilari pulni samarali boshqarish uchun zarur bo'lgan bilim, ko'nikma, ishonch va motivatsiyani tasvirlash uchun bu iborani bema'lol ishlatgan. Natijada, moliyaviy savodxonlik mavjud tadqiqotlarda turli xil kontseptual ta'riflarga, shuningdek, turli xil operatsion ta'riflar va qadriyatlarga ega. Ushbu tadqiqot moliyaviy savodxonlikning turli ta'riflari va chora-tadbirlarini tahlil qilib, tadqiqotchilarni umumiy fikrga chorlaydi. Aniqroq ta'rif kelajakdagi tadqiqotlarni yaxshilashi kerak, o'z navbatida iste'molchilarga o'zgaruvchan hayot voqealari va tobora murakkablashib borayotgan iqtisodiyotni yaxshiroq tushunish va moslashishga yordam beradi.

Kalit so'zlar: moliyaviy savodxonlik, moliyaviy savodxonlikni o'lchash, moliyaviy savodsizlik.

KIRISH

Moliyaviy savodxonlik - shaxsiy moliyaviy boshqaruv, byudjetlashtirish (kirim - chiqim) va investitsiyalarni o'z ichiga olgan turli xil moliyaviy ko'nikmalarni tushunish va samarali ishlatish qobiliyatidir.

Moliyaviy savodxonlik rivojlanayotgan iqtisodiyotlarda yanada shaffof, sog'lom va barqaror iqtisodiyotga intilishda muhim ahamiyatga ega bo'lgan masaladir.

Istalgan moliyaviy maqsadlarga erishish uchun aholining daromad topish, sarflash, tejash, qarz va investitsiyalar bo'yicha savodxonlik darajasi yuqori bo'lishi muhim hisoblanadi.

Insonlarning moliyaviy savodxonlik darajasi past bo'lishi natijasida tadbirkorlikda omadsizlikka uchrashi, o'z moliyaviy resurslarini to'g'ri joylashtira olmasligi mumkin.

Mavjud moliyaviy bozor instrumentlaridan maqsadli foydalana olmasligi oqibatida esa kambag'allik yoki o'rta hol turmush darajasidan yuqori pog'onalarga chiqishi murakkablashadi.

Moliyaviy savodxonlikni o'lchashning 4 ta asosiy tamoyili:

- 1.Oddiylik;
- 2.Muvofiqlik;
- 3.Qisqalik;
- 4.Farqlash qobiliyati.

Moliyaviy savodxonlik darajasini oshirishning dolzarbligi quyidagi sabablar bilan belgilanadi:

1. Ko'p sonli xususiy tadbirkorlarni paydo bo'lishi. Xususiy tadbirkorlar kundalik ish faoliyatida turli boshqaruv masalalarini yechadilar: moliyaviy oqimlarni va moddiy aktivlarni boshqarish, moliyaviy hisobga olish, daromad va xarajatlarni rejalashtirish, bank xizmatidan foydalanish, jamg'armalarni investitsiyalash, kreditlar olish, qarzni boshqarish kabilar shular jumlasidandir.

2. Aholini iste'mol madaniyati sohasidagi an'analarini ayrim xususiyatlari. Aholining ba'zi an'anaviy bayramlarga sarflaydigan katta xarajatlarini qisqartirish va inson kapitalini investitsiyalash maqsadiga yo'naltirish uchun sarflanadigan investitsiyalarni ko'paytirish zaruriyati moliyaviy savodxonlikni oshirishni taqozo etadi.

MOLIYAVIY XATTI-HARAKATLARNING 3 OMILGA BOG'LIQLIGI

- Haqiqiy bilim.
- Qabul qilingan bilim.
- Ko'nikmalar.

MOLIYAVIY SAVODSIZLIKNING OQIBATLARI

Moliyaviy savodsiz bo'lish bir qator tuzoqlarga olib kelishi mumkin, masalan, noto'g'ri xarajatlar qarorlari yoki uzoq muddatli tayyorgarlikning yetishmasligi tufayli barqaror bo'lmagan qarz yuklarini to'plash ehtimoli ko'proq. Bu, o'z navbatida, yomon kredit, bankrotlik, uy-joy garovi va boshqa salbiy oqibatlarga olib kelishi mumkin.

MOLIYAVIY SAVODXONLIKNING MUHIMLIGI

Kundalik xarajatlardan tortib uzoq muddatli byudjetni prognoz qilishgacha moliyaviy savodxonlik ushbu omillarni boshqarish uchun juda muhimdir. Bankrotlik, defolt va garovga olib kelishi mumkin bo'lgan yuqori darajadagi qarzlardan qochib, pensiyada yetarli daromadni ta'minlash uchun yetarlicha rejalashtirish va tejash muhimdir.

Yoshligidan moliyaviy savodxonlikka ega bo'lish insonga keyingi hayotida moliyaviy jihatdan xavfsiz bo'lishi uchun zarur bo'lgan vositalar va resurslarni beradi.

Moliyaviy savodxonlik bilan bog'liq uchta tadqiqot an'analari mavjud (Almenberg va Widmark, 2011).

Birinchi an'ana turli demografik hududlarda moliyaviy savodxonlik darajasini o'lchashga intiladi (Almenberg va Widmark, 2011, Huston, 2010, Jappelli, 2010, Lusardi va Mitchell, 2007).

Ikkinchi an'ana moliyaviy savodxonlikning moliyaviy qarorlarga ta'sirini o'rganadi (Almenberg va Widmark, 2011, Karter, 1973, Jonson va Sherraden, 2007, Lusardi va Mitchell, 2007, Van Rooij va boshqalar, 2007).

Uchinchi an'ana moliyaviy ta'limning ta'sirini o'rganadi. Oxirgi mavzudagi asosiy munozara moliyaviy savodsizlikni bartaraf etish mumkinmi (Fox va boshq., 2005, Lyons va boshq., 2006, Oehler va Verner, 2008, Jahon banki, 2009, Willis, 2009).

Moliyaviy savodxonlikka bag'ishlangan tadqiqot shuni ko'rsatadiki, (1) moliyaviy savodxonlik haqida aniq va barqaror tushuncha mavjud; (2) savodxonlik tushunchasi asosidagi moliyaviy ko'nikmalar shaxsning moliyaviy qarorlarni qanday qabul qilishini bashorat qiladi; va (3) ushbu ko'nikmalarni qanday egallash va rivojlantirishni o'rgatish orqali moliyaviy qobiliyatsiz odam qobiliyatli investorga aylanishi mumkin (Langley, 2008).

Moliyaviy savodxonlik xususiy va korporativ sohada qanday tuzilgan, bu maqola moliyaviy savodxonlik birinchi navbatda buxgalteriya hisobi va moliyaviy ma'lumotlarni sharhlash ko'nikmalariga ega bo'lish emasligini ko'rsatadi. Aksincha, moliyaviy savodxonlikni tashkil etuvchi narsa turli xil ijtimoiy sharoitlarni hisobga olgan holda o'zgaradi.

XULOSA

Moliyaviy savodxonlikning muvaffaqiyatli o'lchovi tadqiqotchining malakasini oshiradi. Moliyaviy savodxonlikdagi nuqson qachon bo'lishi mumkinligini farqlash qobiliyati farovonlikni kamaytiradigan moliyaviy tanlovlar uchun mas'uldir va o'qituvchilarga kerakli natijaga erishish uchun ta'limni aniqlashga imkon beradi. Moliyani samarali o'lchaydigan vositaning yana bir muhim natijasi savodxonlik tadqiqotchilar qanday natijalarni aniqlay olishlaridir. Misol uchun, moliyaviy savodxonlik to'lanadigan kunlik kreditlar kabi muqobil qarz olish mahsulotlaridan foydalanish, keyin esa ta'lim sohasidagi sa'y-harakatlar bilan kuchli bog'liqdir. Bu aholi orasida savodxonlikni oshirish xatti-harakatlarning o'zgarishiga olib kelishi mumkin. Moliyaviy savodxonlik o'lchovi faqat shug'ullanish uchun zarur bo'lgan inson kapitalini aniqlaydi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI: (REFERENCES)

1. Bayer, P. J., Bernheim, B. D., & Scholz, J. K. (1996). The effects of financial education in the workplace: Evidence from a survey of employers. Working Paper Issue 5655, Cambridge, MA: NBER.
2. Bernheim, B. D., Garrett, D. M., & Maki, D. M. (2001). Education and saving: The long-term effects of high school financial curriculum mandates. *Journal of Public Economics*, 80, 435-465. Almenberg va Widmark, 2011, Huston, 2010, Jappelli, 2010, Lusardi va Mitchell, 2007).
3. Ajzen, I. (1991). The theory of planned behavior. *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, 50, 179-211.
4. Alba, J. W., & Hutchinson, J. W. (2000). Knowledge calibration: What consumers know and what they think they know. *Journal of Consumer Research*, 27, 123-156. Almenberg va Widmark, 2011, Karter, 1973, Jonson va Sherraden, 2007, Lusardi va Mitchell, 2007, Van Rooij va boshqalar, 2007
5. Ameriks, John, Andrew Caplin, and John Leahy. (2003). "Wealth Accumulation and the Propensity to Plan." *Quarterly Journal of Economics* 68, 1007-1047.
6. Atkinson, Adele, Stephen McKay, Elaine Kempson, and Sharon Collard. (2006). "Levels of Financial Capability in the UK: Results of a baseline survey." UK: Financial Services Authority. Fox va boshq., 2005, Lyons va boshq., 2006, Oehler va Verner, 2008, Jahon banki, 2009, Willis, 2009.